JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI

HOTUBA YA WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI, MHESHIMIWA PROF. KITILA ALEXANDER MKUMBO (MB.), AKIWASILISHA BUNGENI TAARIFA YA HALI YA UCHUMI WA TAIFA KWA MWAKA 2025 NA MPANGO WA MAENDELEO WA TAIFA WA MWAKA 2026/27

DODOMA **11 JUNI 2026**

Hotuba ya Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais - Mipango na Uwekezaji, Mheshimiwa Prof. Kitila Alexander Mkumbo (Mb.), akiwasilisha Bungeni Taarifa ya Hali ya Uchumi wa Taifa kwa Mwaka 2025 na Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2026/2027

Dodoma, Alhamisi 11 Juni 2026

I: UTANGULIZI

1. ***Mheshimiwa Spika,*** kwa kuzingatia Kanuni ya 127 (8) ya Kanuni za Kudumu za Bunge za Mwaka 2025, ninaomba kutoa hoja kwamba Bunge lako Tukufu lipokee na kujadili Taarifa ya Hali ya Uchumi wa Taifa kwa Mwaka 2025 na Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2026/2027. Pamoja na hotuba hii, ninawasilisha vitabu vya Taarifa ya Hali ya Uchumi wa Taifa kwa Mwaka 2025 na Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2026/2027. Taarifa hizi mbili ndiyo msingi wa Hotuba ya Bajeti ya Serikali ya mwaka 2026/2027 itakayowasilishwa na Mheshimiwa Waziri wa Fedha katika Bunge lako Tukufu baadaye leo alasiri.

2. ***Mheshimiwa Spika***, awali ya yote, ninamshukuru Mungu kwa neema ya uhai, afya, amani na utulivu iliyotuwezesha kukutana hapa leo na katika kipindi chote cha Bunge hili la Bajeti.

3. ***Mheshimiwa Spika***, kwa heshima kubwa, ninamshukuru Mheshimiwa Rais kwa fursa aliyonipatia ya kuwa Waziri wa Nchi, Ofisi

ya Rais (Mipango na Uwekezaji) ambayo imeniwezesha kusimama hapa mbele ya Bunge lako Tukufu kuwasilisha taarifa hii kwa niaba yake na kwa niaba ya Serikali anayoiongoza.

4. ***Mheshimiwa Spika,*** nitumie nafasi hii kumpongeza Mheshimiwa Emmanuela Kaganda Mtatifikolo kwa kuchaguliwa kuwa Mbunge wa Jimbo la Isimani. Ninamtakia mafanikio makubwa katika kuwatumikia wananchi wa Jimbo la Isimani na watanzania kwa ujumla.

5. ***Mheshimiwa Spika,*** nichukue nafasi hii pia kumshukuru sana Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, kwa uongozi wake makini. Kwa kipekee, ninamshukuru na kumpongeza kwa ziara yake ya kihistoria na yenye mafanikio makubwa aliyoifanya hivi karibuni katika taifa kubwa la Urusi, akiwa ni Rais wa pili wa Tanzania kufanya ziara rasmi nchini Urusi.

6. ***Mheshimiwa Spika,*** ni muhimu kuzingatia kuwa ziara ya Mheshimiwa Rais nchini Urusi ni sehemu ya utekelezaji wa falsafa yake ya kuifungua nchi au *pragmatizimu*, inayozingatia uhalisia wa mambo kwa wakati husika katika kufanya maamuzi ya msingi ya kisera za kiuchumi, kisiasa na kijamii. Katika falsafa hii anapofanya ziara za nje, Mheshimiwa Rais anaenda kutafuta washirika (*partners*), sio wafadhili/wadhamini (*sponsors*/*patrons*). Mheshimiwa Rais anaenda nje kutafuta fursa za biashara na uwekezaji, na sio kutafuta misaada! Na katika kusaka fursa za biashara na uwekezaji hatutachagua wapi pa kwenda wala hatutakubali kuchaguliwa rafiki wala adui. Kama alivyowahi

kusema Deng Xiaping, Rais wa zamani wa China, *"It doesn't matter whether a cat is black or white, as long as it catches mice."*

7. ***Mheshimiwa Spika***, msimamo huu wa Rais wetu wa kukataa kuchaguliwa marafiki sio mgeni kwa nchi yetu. Mara baada ya nchi nyingi za Afrika kupata uhuru miaka ya sitini lilitokea wimbi na shinikizo kubwa la kuzisukuma nchi za Afrika kuchagua upande wa kushoto au kulia, au upande wa magharibi au mashariki, kama ilivyojulikana wakati huo. Kufuatia shinikizo hilo, Mwalimu Julius Kambarage Nyerere, Rais wa kwanza na Baba wa Taifa letu, aliweka msimamo wa wazi ambao ndiyo msimamo wetu hadi leo, aliposema:

> *"We desire friendship with the countries of the East as well as with those of the West, and on the basis of mutual respect and non-interference in internal affairs. We will not allow any of our friendships to be exclusive; we will not allow anyone to choose our friends or enemies for us."*
>
> Kwa umuhimu wake ninaomba kutafsiri: *"Tunadhamiria kudumisha urafiki na nchi za Mashariki na za Magharibi kwa misingi ya kuheshimiana, usawa na kutokuingiliana katika masuala ya ndani ya mataifa mengine. Hatutaruhusu uhusiano wetu wa kirafiki na taifa lolote kuwa wa kipekee, wala hatutakubali taifa lolote lituchagulie marafiki au maadui wetu. Hilo ni jukumu letu sisi wenyewe kama taifa huru na lenye mamlaka kamili juu ya maamuzi yake."*

8. Hivyo basi, ***Mheshimiwa Spika,*** katika kusaka fursa za kiuchumi, tutazingatia maslahi yetu mapana kiuchumi, kisiasa na kiutamaduni.

9. ***Mheshimiwa Spika,*** baada ya utangulizi huo ninaomba sasa kuwasilisha taarifa ya Hali ya Uchumi wa Taifa kwa Mwaka 2025 na Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2026/27 katika sehemu tano zifuatazo: *Muktadha wa Uchumi wa Dunia; Mwenendo wa Hali ya Uchumi Duniani, Kikanda na Uchumi wa Taifa kwa Mwaka 2025; Tathmini ya Utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2025/26; Malengo na Vipaumbele katika Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2026/27;* na *Hitimisho.*

II: MUKTADHA WA UCHUMI WA DUNIA

10. ***Mheshimiwa Spika,*** ninawasilisha taarifa ya Hali ya Uchumi wa Taifa kwa Mwaka 2025 na Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2026/27 katika katika kipindi ambacho dunia ipo katika hali ya mtikisiko mkubwa wa kiuchumi na kisiasa kutokana na migogoro mbalimbali inayoendelea. Migogoro hii ni pamoja na vita inayoendelea katika ukanda wa Mashariki ya Kati baina ya Marekani na Israel dhidi ya Iran na vita ya Urusi na Ukraine.

11. ***Mheshimiwa Spika,*** Tume ya Taifa ya Mipango, kwa kushirikiana na Shirika la Maendeleo la Umoja wa Mataifa (UNDP), imefanya utafiti kuhusu athari za vita ya uajemi katika uchumi wa Tanzania na fursa zinazotokana na vita hiyo (*Assessing the economic impacts of the gulf crisis on Tanzania: Risks, resilience, opportunities and strategic priorities*). Taarifa ya matokeo ya utafiti huo yaliwasilishwa na kujadiliwa na wadau mbalimbali wa maendeleo tarehe 22 Mei 2026 Jijini Dar es Salaam.

12. ***Mheshimiwa Spika,*** taarifa ya utafiti huo unaonesha kuwa vita dhidi ya Iran iliyoanza rasmi mwezi Februari 2026 imesababisha taharuki katika masoko ya mafuta duniani kufuatia hofu ya kuvurugika kwa usafirishaji wa mafuta kupitia Ghuba ya Uajemi na maeneo mengine muhimu ya usafirishaji wa kimataifa. Kutokana na hali hiyo, bei za mafuta katika soko la dunia zimeendelea kupanda na kusababisha kupanda kwa gharama za uzalishaji, usafirishaji na huduma katika mataifa mengi duniani.

13. ***Mheshimiwa Spika,*** taarifa inaonesha kuwa katika kipindi cha miezi mitatu ya vita dhidi ya Iran, bei ya mafuta ghafi iliongezeka kwa wastani wa dola za Marekani 107.3 kwa pipa kati ya 28 Februari 2026 vita ilipoanza na Juni 5, 2026. Bei hizo za mafuta zilipanda kutoka dola za Marekani 100 kwa pipa mwezi Machi 2026 hadi kufikia dola 126 mwezi Aprili 2026. Bei hizo zimeshuka hadi kufikia dola 90-95 kwa ukanda wa Ulaya na Afrika kwa Juni 8-9, 2026. Bei hizi hutegemea hali ya mashambulizi na mazungumzo yanayoendelea kati ya Marekani na Iran.

14. ***Mheshimiwa Spika***, vita ya Iran imeathiri pia minyororo ya usambazaji wa bidhaa na huduma duniani kwa kuongeza gharama za usafirishaji wa mizigo na muda wa usafirishaji. Aidha, baadhi ya kampuni za usafirishaji zimebadilisha njia za usafirishaji ili kuepuka maeneo yenye migogoro hali iliyoongeza gharama za biashara ya kimataifa. Hali hiyo imeathiri upatikanaji wa baadhi ya bidhaa muhimu zikiwemo

mafuta, mbolea, malighafi za viwandani na bidhaa za chakula katika baadhi ya masoko duniani.

15. ***Mheshimiwa Spika*****,** kutokana na kuongezeka kwa gharama za nishati na usafirishaji, mfumuko wa bei duniani umeendelea kuwa katika viwango vya juu katika baadhi ya nchi. Aidha, kasi ya ukuaji wa uchumi wa dunia inatarajiwa kupungua endapo mgogoro huo utaendelea kwa muda mrefu kutokana na kudorora kwa biashara, uwekezaji na matumizi ya walaji.

16. ***Mheshimiwa Spika,*** kwa upande wa nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki na nchi za Afrika zilizo Kusini mwa Jangwa la Sahara, Taarifa hiyo inaonesha kuwa athari za vita ya Iran zimejitokeza kutokana na ongezeko la gharama za uagizaji wa mafuta, mbolea na bidhaa nyingine muhimu, pamoja na kuongezeka kwa gharama za usafirishaji. Aidha, baadhi ya nchi zinaweza kushuhudia kupungua kwa akiba ya fedha za kigeni kutokana na kuongezeka kwa mahitaji ya fedha za kuagiza bidhaa kutoka nje.

17. ***Mheshimiwa Spika***, kwa upande wa Tanzania, athari za vita ya Iran zinajitokeza katika maeneo mbalimbali ya kiuchumi, hususan katika sekta za nishati, uchukuzi, viwanda, biashara na kilimo. Kwa upande wa mbolea, kwa mfano, Tanzania huagiza asilimia 30 hadi 40 ya mbolea (Urea na DAP) kutoka nchi za Ghuba (hususan Qatar). Vita inayoendelea inatarajiwa kusababisha ongezeko la bei ya mbolea hali ambayo itasababisha kuongezeka kwa bei katika soko la ndani na hivyo kuathiri shughuli za kilimo kwa msimu ujao wa mwaka 2026/27.

18. *Mheshimiwa Spika,* kwa upande wa mafuta, Tanzania huagiza kwa asilimia 100 bidhaa za petroli zilizosafishwa (*Refined Petroleum Products*) kutoka nje ya nchi (sawa na asilimia 13 ya thamani ya bidhaa zote zinazoagizwa nchini). Sehemu kubwa ya mafuta haya (60-70%) huagizwa kutoka nchi za Ghuba (husuani Umoja wa Falme za Kiarabu, Saudi Arabia, na Kuwait), India na Singapore.

19. *Mheshimiwa Spika,* pamoja na athari zingine, kuongezeka kwa bei za mafuta kumeongeza gharama za uzalishaji na usafirishaji wa bidhaa na huduma. Aidha, suala hili linaweza kuiathiri sekta ya utalii inayochangia takribani dola za Marekani milioni 4,410.6 na kutoa ajira takribani milioni 1.5 kupitia ongezeko la bei ya tiketi za ndege na kuahirishwa kwa safari za ndege.

20. *Mheshimiwa Spika*, Serikali imeendelea kuchukua hatua mbalimbali za kukabiliana na athari zinazoweza kujitokeza kutokana na migogoro ya kidunia. Hatua hizo ni pamoja na kuendelea kuimarisha usimamizi wa sera za fedha na bajeti ili kudhibiti mfumuko wa bei; kuhamasisha matumizi ya nishati mbadala; kuimarisha uhifadhi wa akiba ya mafuta; pamoja na kuendelea kutafuta masoko mbadala ya bidhaa zinazouzwa nje. Vile vile, Serikali inaendelea kuhamasisha uzalishaji wa ndani wa bidhaa muhimu ili kupunguza utegemezi wa bidhaa kutoka nje hususani mbolea na baadhi ya malighafi za viwandani. Aidha, jitihada zinaendelea kufanyika katika kuimarisha sekta za usafirishaji, biashara na uwekezaji ili kuongeza ustahimilivu wa uchumi wa Taifa dhidi ya mishtuko ya kiuchumi ya kimataifa.

21. ***Mheshimiwa Spika,*** pamoja na athari hasi za migogoro inayoendelea duniani, hususan vita ya Marekani na Israeli dhidi ya Iran, migogoro hiyo pia inatoa fursa za kiuchumi ambazo tukizitumia vizuri zinaweza kuleta manufaa ya kiuchumi kwa nchi yetu. Baadhi ya maeneo ya fursa ni pamoja na kuongeza uzalishaji wa bidhaa ambazo soko lake limeathiriwa na mgogoro na hivyo kuongeza uwezo wetu wa ushindani wa kibiashara. Kwa mfano, fursa ipo katika kutoa huduma za upakuaji na uhifadhi wa shehena za mizigo kwa muda (transhipment) kwa meli ambazo zimeshindwa kufikisha shehena hizo katika bandari za Mashariki ya kati kutokana na uwepo wa vita. Aidha, vita hii inatoa nafasi kwa nchi yetu kuvutia wawekezaji ambao sasa wanaona eneo la ghuba sio salama tena kwa uwekezaji wao, ikiwemo kuvutia uwekezaji katika eneo la gesi ili kujilinda na athari za majanga kama hayo katika siku zijazo.

22. ***Mheshimiwa Spika***, Serikali itaendelea kufuatilia kwa karibu mwenendo wa uchumi wa dunia na athari za migogoro ya kimataifa ili kuhakikisha kuwa hatua za kisera zinazochukuliwa zinaendelea kulinda uthabiti wa uchumi wa Taifa, ustawi wa wananchi na mazingira ya biashara na uwekezaji nchini.

III: MWENENDO WA HALI YA UCHUMI KWA MWAKA 2025

a) Mapitio ya Hali ya Uchumi wa Dunia na Kikanda

23. ***Mheshimiwa Spika***, kwa mujibu wa taarifa ya Shirika la Fedha la Kimataifa (IMF) ya Aprili 2026, uchumi wa dunia umeendelea kukua kwa wastani wa asilimia 3.4 mwaka 2025 kama ilivyokua kwa mwaka 2024.

Hata hivyo, kasi ya ukuaji wa uchumi wa dunia inatarajia kupungua na kufikia wastani wa asilimia 3.1 mwaka 2026.

24. ***Mheshimiwa Spika***, kasi ya ukuaji wa uchumi kwa nchi za Afrika zilizo Kusini mwa Jangwa la Sahara iliongezeka na kufikia wastani wa asilimia 4.4 mwaka 2025 ikilinganishwa na wastani wa asilimia 4.2 mwaka 2024. Ukuaji huu ulichangiwa na kuimarika kwa shughuli za kiuchumi, hususan uwekezaji katika sekta ya umma; kuimarika kwa mauzo ya bidhaa nje; na utekelezaji madhubuti wa sera za kupunguza mfumuko wa bei. Ukuaji wa uchumi katika nchi za Kusini mwa Jangwa la Sahara unatarajiwa kupungua hadi wastani wa asilimia 4.3 mwaka 2026 na kuongezeka hadi wastani wa asilimia 4.4 mwaka 2027.

25. ***Mheshimiwa Spika***, kwa upande wa nchi za Jumuiya ya Maendeleo Kusini mwa Afrika – SADC, uchumi ulikua kwa wastani wa asilimia 3.1 mwaka 2025 ikilinganishwa na wastani wa asilimia 3.2 mwaka 2024 na unatarajiwa kukua kwa wastani wa asilimia 3.3 mwaka 2026.

26. ***Mheshimiwa Spika,*** katika ukanda wa nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC) ukuaji uchumi ulikua kwa wastani wa asilimia 10.4 mwaka 2025 ikilinganishwa na asilimia 1.4 mwaka 2024. Ongezeko la kasi ya ukuaji wa uchumi wa ukanda wa EAC lilichangiwa na kupanda kwa uchumi wa nchi ya Sudani Kusini ambao ulikuwa na ukuaji wa wastani wa asilimia 46.1 mwaka 2025 ikilinganishwa na ukuaji hasi wa asilimia 26.1 mwaka 2024. Ukuaji wa uchumi kwa nchi za Jumuiya ya

Afrika Mashariki unatarajiwa kupungua hadi wastani wa asilimia 5.2 mwaka 2026 na kuongezeka hadi asilimia 5.3 mwaka 2027.

27. ***Mheshimiwa Spika***, kwa mujibu wa taarifa ya IMF ya Aprili 2026, mfumuko wa bei wa dunia ulipungua kutoka wastani wa asilimia 5.8 kwa mwaka 2024 hadi asilimia 4.1 mwaka 2025. Hii ilitokana na utekelezaji wa sera za fedha zilizolenga kuwa na utulivu wa mfumuko wa bei. Mwenendo huu unaonesha imani ya kufikia malengo ya kudhibiti mfumuko wa bei kwa nchi ya Marekani na nchi nyingine zilizoendelea.

28. ***Mheshimiwa Spika***, uchambuzi wa takwimu kwa kuzingatia makundi ya nchi unaonesha kuwa mfumuko wa bei kwa nchi zenye kipato cha chini ulipungua na kufikia wastani wa asilimia 13.1 mwaka 2025 ikilinganishwa na wastani wa asilimia 19.9 mwaka 2024; kwa nchi zinazoibukia na zinazoendelea kiuchumi ulipungua hadi wastani wa asilimia 4.6 mwaka 2025 kutoka wastani wa asilimia 7.1 mwaka 2024; na kwa nchi zilizoendelea ulipungua kufikia wastani wa asilimia 2.7 mwaka 2025 ikilinganishwa na asilimia 2.9 mwaka 2024. Aidha, mfumuko wa bei wa dunia unatarajiwa kuongezeka kutoka asilimia 4.1 mwaka 2025 hadi asilimia 4.4 mwaka 2026.

29. ***Mheshimiwa Spika***, kwa upande wa nchi wanachama wa Jumuiya ya Maendeleo Kusini mwa Afrika (SADC), mfumuko wa bei ulifikia wastani wa asilimia 12.0 mwaka 2025 ikilinganishwa na wastani wa asilimia 54.5 mwaka 2024. Aidha, Katika ukanda wa nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC), mfumuko wa bei umeendelea kutofautiana kati ya wanachama, ambapo Burundi ilikuwa na kiwango cha juu zaidi

ya wastani wa asilimia 34.2 mwaka 2025, ikilinganishwa na asilimia 20.2 mwaka 2024. Kenya ikifikia asilimia 4.5, Uganda asilimia 3.6, Tanzania asilimia 3.3, na Rwanda asilimia 7.0 mwaka 2025.

b) Hali ya Uchumi wa Taifa

30. ***Mheshimiwa Spika,*** mwaka 2025, Serikali kupitia Ofisi ya Taifa ya Takwimu ilikamilisha maboresho ya takwimu za Pato la Taifa kwa kutumia mwaka 2019 kama mwaka wa kizio badala ya mwaka 2015. Kufuatia maboresho hayo, mabadiliko kadhaa yalijitokeza ikiwemo: ukubwa wa Pato la Taifa; viwango vya ukuaji na mchango wa sekta mbalimbali katika Pato la Taifa; na uwiano wa viashiria mbalimbali kwa Pato la Taifa. Kwa mujibu wa takwimu mpya za mwaka wa kizio wa 2019, Pato halisi la Taifa lilikua kwa wastani wa asilimia 5.9 mwaka 2025 ikilinganishwa na wastani wa asilimia 5.6 mwaka 2024.

31. ***Mheshimiwa Spika,*** kwa bei za mwaka 2019, Pato la Taifa lilifikia shilingi Trilioni 234.104 mwaka 2025 (dola za Marekani bilioni 91.81), ikilinganishwa na Trilioni 211.975 (dola bilioni 81.2) kwa mwaka 2024. Kutokana na mwenendo huo, wastani wa Pato la Taifa kwa mtu uliongezeka kwa asilimia 7.4 na kufikia shilingi 3,544,124 (dola 1,390) mwaka 2025 ikilinganishwa na shilingi 3,299,637 (dola 1,264) mwaka 2024.

32. ***Mheshimiwa Spika***, mwaka 2025, sekta zilizokuwa na mchango mkubwa katika Pato la Taifa zilikuwa kilimo ambacho kilichangia *asilimia 24.3* ya Pato Ghafi la Taifa, ikifuatiwa na ujenzi (*asilimia 11.9*), uchimbaji

madini na mawe (*asilimia 10.3*), biashara na matengenezo (*asilimia 8.6*) na usafirishaji na uhifadhi wa mizigo (*asilimia 8.3*).

33. ***Mheshimiwa Spika,*** sekta zilizoongoza kwa ukuaji ni fedha na bima (*asilimia 15.7*); umeme na gesi (*asilimia 11.8*), uchimbaji wa madini na mawe (asilimia 9.4), habari na mawasiliano (*asilimia 8.8*), sanaa na burudani (*asilimia 8.5*), pamoja na usafirishaji na uhifadhi wa mizigo (*asilimia 8.0*).

34. ***Mheshimiwa Spika***, mwaka 2025, mfumuko wa bei ulikuwa wastani wa asilimia 3.3 ikilinganishwa na asilimia 3.1 mwaka 2024. Ongezeko hilo lilichangiwa na kuongezeka kwa bei za vyakula. Pamoja na ongezeko hilo, kiwango hicho kilikuwa ndani ya lengo la nchi la muda wa kati la asilimia 3.0 hadi 5.0 na kukidhi vigezo vya mtangamano wa kiuchumi kwa nchi wanachama wa Jumuiya ya Afrika Mashariki (asilimia isiyozidi 8.0) pamoja na Jumuiya ya Maendeleo ya Kusini mwa Afrika (asilimia 3.0 hadi 7.0).

35. ***Mheshimiwa Spika,*** kwa mujibu wa taarifa ya hali ya uwekezaji ya Dunia ya UNCTAD ya mwaka 2025 (World Investment Report 2025), uwekezaji kutoka nje ulifikia dola za Marekani bilioni 1.72 mwaka 2024, ukilinganisha na dola bilioni 1.34 mwaka 2023, sawa na ukuaji wa asilimia 28.3. Shughuli za uchimbaji madini na mawe ziliongoza kwa kuwa na uwekezaji mkubwa zaidi wenye thamani ya dola za Marekani milioni 442.2, ikifuatiwa na fedha na bima dola za Marekani milioni 401.3, uzalishaji bidhaa viwandani dola za Marekani milioni 223.1 na habari na mawasiliano dola za Marekani milioni 152.1. Shughuli hizo

zilichangia wastani wa asilimia 73.6 ya uwekezaji wote wa moja kwa moja kutoka nje. Aidha, shughuli za kilimo, ujenzi, na usafirishaji na uhifadhi mizigo zilivutia uwekezaji wa moja kwa moja kwa asilimia 19.4 mwaka 2024 ikilinganishwa na asilimia 5.8 mwaka 2023. Kwa ujumla, takwimu zinaonesha kuwa Tanzania ni miongoni mwa nchi zenye ukuaji wa haraka wa uwekezaji barani Afrika (nafasi ya 11 kwa ukubwa wa FDIs).

36. ***Mheshimiwa Spika***, kwa mujibu wa taarifa ya Mwongozo wa Biashara na Uwekezaji Tanzania ya mwaka 2026 (Tanzania Business and Investment Guide, 2026), Mamlaka ya Uwekezaji na Maeneo Maalum ya Kiuchumi (TISEZA) ilisajili jumla ya miradi 915 mwaka 2025, yenye thamani ya dola za Marekani bilioni 10.95 ikilinganishwa na miradi 901 yenye thamani ya dola za Marekani bilioni 9.3 mwaka 2024 (sawa na ongezeko la asilimia 17.74 la thamani ya miradi iliyosajiliwa). Idadi hii ya miradi iliyosajiliwa imevunja rekodi ya usajili wa miradi tangu kuanzishwa kwa Kituo cha Uwekezaji (TIC) mwaka 1996 na baadaye TISEZA mwaka 2025. Miradi hiyo ipo katika sekta mbalimbali zikiwemo viwanda, ujenzi wa majengo ya biashara, usafirishaji, utalii na kilimo. Aidha, miradi iliyosajiliwa na TISEZA mwaka 2025 inatarajiwa kuzalisha ajira zaidi ya 162,895.

37. ***Mheshimiwa Spika,*** Ofisi ya Taifa ya Takwimu (NBS), kwa kushirikiana na Ofisi ya Mtakwimu Mkuu wa Serikali ya Mapinduzi Zanzibar (OCGS) na wadau wengine, imekamilisha utafiti wa Mapato na Matumizi ya Kaya Binafsi (*Household Budget Survey – HBS*) ya mwaka 2025. Takwimu zitokanazo na utafiti huu hutumika katika kupanga,

kutekeleza, kufuatilia na kutathmini programu na afua za maendeleo katika ngazi ya Taifa, Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa. Aidha, takwimu hizi ndio chanzo kikuu cha kutoa viashiria vya upimaji na utekelezaji wa afua za kupunguza umaskini na kukuza uchumi. Huu ni utafiti wa saba kwa Tanzania Bara na utafiti wa nne kwa Tanzania Zanzibar, na ni utafiti wa kwanza ukihusisha pande zote za Muungano kwa wakati mmoja.

38. ***Mheshimiwa Spika,*** matokeo ya Utafiti wa Mapato na Matumizi ya Kaya Binafsi Tanzania 2025 yanaonesha kuwa Watanzania wanaishi katika umaskini wa mahitaji ya msingi ambapo kwa Tanzania Bara ni asilimia 25.1 Uchambuzi wa takwimu za mwenendo wa umaskini zinaonesha kuwa idadi ya Watanzania wanaoishi katika umaskini wa mahitaji ya msingi kwa Tanzania Bara kimekuwa ikipungua kutoka asilimia 34.4 (mwaka 2007), asilimia 28.2 (mwaka 2012), asilimia 26.4 (mwaka 2018) na asilimia 25.1 (mwaka 2025). Mwenendo huu unaonesha kuwa jitihada zaidi zinahitajika katika kuongeza kasi ya kupunguza umaskini ili iendane na kasi ya ukuaji wa uchumi kama ilivyoainishwa katika Dira 2050.

c) Malengo na Shabaha za Msingi za Uchumi Jumla kwa Mwaka 2026

39. ***Mheshimiwa Spika,*** malengo na shabaha za msingi za uchumi jumla ni kama ifuatavyo:

(i) Kuongeza kasi ya ukuaji wa Pato Halisi la Taifa kufikia asilimia 6.3 mwaka 2026 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 5.9 kwa mwaka 2025;

(ii) Kuimarisha mfumuko wa bei katika wigo wa asilimia 3.0 – 5.0 katika kipindi cha muda wa kati, ili kulinda uwezo wa wananchi kumudu mahitaji muhimu;

(iii) Kuongeza mapato ya ndani kufikia asilimia 17.1 ya Pato la Taifa mwaka 2026/27, kutoka asilimia 16.8 mwaka 2025/26;

(iv) Kuongeza mapato ya kodi kufikia asilimia 13.7 ya Pato la Taifa mwaka 2026/27, kutoka asilimia 13.3 mwaka 2025/26;

(v) Kuwa na nakisi ya bajeti isiyozidi asilimia 3.0 ya Pato la Taifa mwaka 2026;

(vi) Kiwango cha akiba ya fedha za kigeni kinachotosheleza uagizaji wa bidhaa na huduma kutoka nje kwa kipindi kisichopungua miezi minne (4); na

(vii) Kuongeza uzalishaji wa ajira kufikia 1,700,000 mwaka 2026 kutoka ajira 981,000 zilizozalishwa mwaka 2024.

VI: TATHMINI YA UTEKELEZAJI WA MPANGO WA MAENDELEO WA TAIFA WA MWAKA 2025/26

40. ***Mheshimiwa Spika***, Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2025/26 ni wa mwisho katika mfululizo wa mipango mitano ya muda mfupi iliyoandaliwa mahususi kutekeleza Mpango wa Tatu wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano (2021/22 – 2025/26). Mpango wa Tatu wenye dhima ya "Kujenga Uchumi Shindani na Viwanda kwa Maendeleo ya Watu" ulikuwa nyenzo ya utekelezaji wa Dira ya Taifa ya Maendeleo 2025. Hivyo, utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2025/26 ambao ni sehemu ya utekelezaji wa Mpango wa Tatu, unahitimisha safari ya Dira 2025 na kuweka msingi wa kuanza utekelezaji wa Dira 2050.

41. ***Mheshimiwa Spika***, mafanikio mengi ya utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano yameelezwa kwa ufasaha na waheshimiwa mawaziri wakati wakiwasilisha hotuba za bajeti za wizara zao. Katika muktadha huo, ninaomba kufanya majumuisho kwa kuweka muhtasari wa mafanikio ya utekelezaji wa Mpango huo na miaka mitano ya mwanzo ya Serikali ya awamu ya sita chini ya uongozi wa Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

i) ***Kufufua na kuimarisha wa ukuaji wa uchumi***: Wakati Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan anaingia madarakani mwezi Machi 2021 Tanzania, kama ilivyokuwa kwa nchi zingine duniani, ilikuwa inapambana na athari za ugonjwa wa UVIKO 19 na migogoro ya kidunia. Katika kipindi chake:

- Uchumi umeweza kukua kutoka asilimia 4.7 mwaka 2021 hadi kufikia asilimia 5.9 mwaka 2025, na unatarajiwa kukua kwa asilimia 6.3 mwaka huu.
- Mapato yatokanayo na mauzo ya bidhaa nje ya nchi yameongezeka kutoka dola za Marekani bilioni 6.4 mwaka 2021 hadi kufikia dola bilioni 10.6 mwaka 2025.

ii) Kukamilisha baadhi ya miradi mikubwa ya kielelezo, ikiwemo:

- Ujenzi wa reli ya kisasa ya SGR ambapo jumla ya kilomita 680.38 zimejengwa na huduma tayari zimeanza kutolewa katika kipande cha Dar es Salaam hadi Dodoma.
- Kukamilishwa kwa utekelezaji wa mradi wa kufua umeme wa Julius Nyerere wenye uwezo wa kuzalisha Megawati

2,115. Hatua hii imewezesha uwezo wa kuzalisha umeme kuongezeka na kufikia MW 4,522.54 Machi, 2026. Huu ni uwekezaji mkubwa unaokwenda kubadilisha mazingira ya uzalishaji viwandani, kuongeza uhakika wa nishati, na kuimarisha ushindani wa uchumi wetu.

- Ujenzi wa Daraja la JPM (Kigongo–Busisi) umekamilika na kuwa alama ya uwezo wa Taifa katika kutekeleza miradi mikubwa ya kimkakati. Daraja hili limeunganisha watu, biashara na fursa
- Ununuzi wa meli na ujenzi wa bandari ya uvuvi ya Kilwa umefikia asilimia 97, hatua itakayochochea uchumi wa buluu na kuongeza thamani katika sekta ya uvuvi.

iii) Kuendelea kuimarika kwa mazingira ya biashara na uwekezaji kunakothibitishwa na kuendelea kukua kwa mitaji ya uwekezaji kama nilivyoeleza awali

iv) Kuendelea kupanuka kwa fursa za ajira ambapo:

- Nguvu kazi imefikia milioni 27.3 sawa na asilimia 73.2 ukilinganisha na asilimia 72.1 mwaka 2020/21. Kati ya hawa, watu milioni 25.6 ndiyo wenye ujira, ambapo asilimia 54.2 wanafanya kazi katika sekta ya kilimo, asilimia 35.5 katika sekta ya huduma na asilimia 10.3 katika sekta uzalishaji viwandani.
- Kiwango cha ukosefu wa ajira (*unemployment)* kimepungua na kufikia asilimia 6.2 mwaka 2024, ukilinganisha na asilimia 8.7 kwa mwaka 2020/21.

Wastani wa ukuaji wa ajira kwa mwaka umeongezeka kufikia asilimia 7.8 mwaka 2024 ukilinganisha na asilimia 2.3 mwaka 2020/21.

- Kati ya mwaka 2016 na 2020 ajira na kupandishwa vyeo ulisitishwa katika utumishi wa umma. Hata hivyo, kama sehemu ya falsafa ya kuifungua nchi, Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa awamu ya sita wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, alifungulia ajira na kupandishwa vyeo na madaraja katika utumishi wa umma. Katika kipindi cha miaka mitano iliyopita, Serikali ya awamu ya sita imeshaajiri watumishi wa umma 32,833, ikiwemo walimu 7,000 na watumishi wa afya 5,000 waliaojiriwa kama sehemu ya kutekeleza ahadi za Mheshimiwa Rais ndani ya siku 100 baada ya kuapa kuwa Rais kufuatia uchaguzi mkuu wa mwaka 2025.

v) Kuendelea kupanuka kwa fursa na kuimarika kwa kiwango cha ubora wa huduma za jamii. Kwa mfano:

- Kupungua kwa vifo vya akina mama wajawazito ambapo uwiano wa vifo vya mama (Maternal Mortality Ratio) umefikia takribani vifo 104 kwa kila vizazi hai 100,000 mwaka 2025 ikilinganishwa na vifo 556 mwaka 2021.
- Ujuzi wa kusoma na kuandika umeongezeka kufikia asilimia 85.1 ukilinganisha na asilimia 83.1 mwaka 2022
- Idadi ya wanafunzi wanaohitimu katika vyuo vikuu imeongezeka kufikia 62,570 mwaka 2024 ukilinganisha na wahitimu 54,810 mwaka 2021.

- Hadi kufikia Desemba 2025, Serikali iliwekeza kwenye ujenzi wa miundombinu ya maji na usafi wa mazingira yenye uwezo wa kusambaza huduma ya maji vijijini kufikia asilimia 85.2 na mijini asilimia 92.5.

vi) Serikali ya awamu ya sita imekamilisha kwa mafanikio makubwa maandalizi ya Dira 2050 na nyenzo zake zote za utekelezaji.

V: MALENGO NA VIPAUMBELE VYA MPANGO WA MAENDELEO WA TAIFA WA MWAKA 2026/27

42. ***Mheshimiwa Spika***, katika kuyatekeleza malengo makuu ya Dira 2050, vipaumbele vya Mpango wa Maendeleo wa Taifa kwa Mwaka 2026/27 vimeandaliwa kwa kutohoa maeneo ya vipaumbele, malengo, shabaha, afua na viashiria muhimu vya utendaji vilivyoainishwa katika Mpango wa Nne wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2026/27 – 2030/31 wenye dhima ya "Mageuzi kwa ajili ya Ukuaji Jumuishi wa Uchumi na Uzalishaji Ajira" ambao ni wa kwanza katika utekelezaji wa Mpango Elekezi wa Maendeleo wa Muda Mrefu 2026/27 – 2050/51.

43. ***Mheshimiwa Spika,*** katika Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2026/27, Serikali itatekeleza maeneo ya kipaumbele matano kama yalivyoainishwa katika Mpango wa Nne wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano kama ifuatavyo:

i) Kuimarisha Utawala Bora, Demokrasia, Amani, na Utulivu;
ii) Kujenga Uchumi Imara, Jumuishi na Shindani;
iii) Kuimarisha Uwezo wa Watu na Maendeleo ya Jamii;
iv) Kuimarisha Uhifadhi wa Mazingira na Ustahimilivu kwa Mabadiliko ya Tabianchi; na
v) Kusimamia utekelezaji wa vichocheo vya Mageuzi (ikiwemo nishati, miundombinu ya usafiri na usafirishaji, utafiti na maendeleo, na mageuzi ya kidigitali).

44. ***Mheshimiwa Spika,*** katika kutekeleza maeneo ya vipaumbele vilivyoainishwa hapo juu, Serikali imepanga kuanza kutekeleza programu na miradi mbalimbali ikiwemo miradi shikizi 38 kati ya 51

iliyopo katika programu saba (7) za kielelezo zilizoainishwa katika Mpango wa Nne wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano ambazo ni kama ifuatavyo:

i) Mji wa Ikolojia ya Bahari Bagamoyo na Usafirishaji Fungamanishi: Programu hii ina jumla ya miradi shikizi kumi (10).
ii) Kitovu Changamani cha Makaa ya Mawe Mchuchuma na Chuma Liganga: programu hii inajumuisha miradi shikizi saba (7).
iii) Programu ya Kitaifa ya Umwagiliaji na Mageuzi ya Viwanda vya Uchakataji wa Mazao ya Kilimo: Programu hii inajumuisha miradi shikizi nane (8).
iv) Kitovu cha Teknolojia na Uchakataji wa Madini Adimu – Dodoma: Programu hii inajumuisha miradi shikizi saba (7).
v) Kiwanda cha Kuchakata Gesi Asilia ya Kimiminika (LNG) – Lindi: Programu hii inajumuisha miradi shikizi mitatu (3).
vi) Kitovu cha Kisasa cha Viwanda na Uchumi wa Buluu katika Ukanda wa Maziwa Makuu: Programu hii inajumuisha miradi shikizi saba (7).
vii) Programu Shirikishi ya Uendelezaji wa Miji nchini: Programu hii inajumuisha miradi shikizi tisa (9).

45. ***Mheshimiwa Spika***, gharama za utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Mwaka 2026/2027 zinakadiriwa kuwa TZS trilioni 86.3 ambazo ni sawa na asilimia 18.1 ya gharama za kutekeleza Mpango wa Nne wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano ambao unatarajiwa kutekelezwa kwa gharama ya TZS trilioni 477.747. Gharama hizo

zitatokana na uwezeshaji wa wadau wakubwa watatu: serikali kuu na mamlaka za serikali za mitaa, sekta binafsi na mashirika ya umma.

46. ***Mheshimiwa Spika***, kati ya uwekezaji huo, sekta binafsi inatarajiwa kuchangia shilingi trilioni 60.1 (sawa na asilimia 69.6). Sekta ya umma kwa ujumla wake inatarajiwa kuchangia shilingi trilioni 26.2 (sawa na asilimia 30.4), ambapo mashirika ya umma yanatarajiwa kuchangia shilingi trilioni 5.5. Serikali itachangia shilingi trilioni 20.8, itakayotengwa kutoka katika Bajeti ya Serikali kama itakavyowasilishwa baadaye leo alasiri na Mheshimiwa Waziri wa Fedha.

47. ***Mheshimiwa Spika***, ufanisi wa utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa kwa mwaka 2026/27 utajengwa katika misingi nane ifuatayo:

i) Kuendelea kuwepo kwa demokrasia, amani, usalama na utulivu wa ndani na katika nchi jirani, inayowezesha shughuli za kiuchumi na uwekezaji kustawi;
ii) Kudumisha misingi ya utawala bora na utawala wa sheria, ikiwa ni pamoja na uwajibikaji, uwazi na ufanisi katika matumizi ya rasilimali za umma;
iii) Kuendelezwa kwa miundombinu ya nishati, bandari, barabara na reli ikiwa ni utekelezaji wa dhima ya kuifanya Tanzania kuwa kitovu cha biashara, viwanda na usafirishaji katika ukanda wa Afrika Mashariki na Kati;
iv) Kuimarika kwa ubunifu na matumizi ya teknolojia za kidijitali katika huduma za kijamii na uzalishaji;

v) Kuendelea kuimarika kwa mazingira ya biashara na uwekezaji yatakayochochea ushiriki wa sekta binafsi katika shughuli za uchumi;
vi) Kuendelea kuhimili athari za mabadiliko ya tabianchi na majanga ya asili na yasiyo ya asili ikiwemo ukame, mafuriko, vita, milipuko ya magonjwa na misukosuko ya kiuchumi ya kimataifa kupitia mikakati ya kukabiliana na kupunguza athari zake;
vii) Kuendelea kuimarika kwa uchumi wa dunia na utulivu wa bei katika masoko ya fedha na bidhaa; na
viii) Kuendelea kuimarika kwa upatikanaji na usalama wa chakula nchini.

VI: HITIMISHO

48. ***Mheshimiwa Spika,*** hakuna shaka kwamba kazi kubwa imefanyika katika kipindi cha miaka mitano ya utekelezaji wa Mpango wa Tatu wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano (2020/21 – 2025/26) na katika miaka mitano ya awamu ya sita ya uongozi wa Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Mafanikio yaliyopatikana na changamoto zilizijitokeza yameweka msingi imara katika kuanza utekelezaji wa Dira 2050 na mikakati yake ya utekelezaji.

49. ***Mheshimiwa Spika,*** kama nilivyoeleza awali, Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2026 ni nyenzo ya kwanza katika kuanza utekelezaji wa Mpango wa Nne wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2026/27 – 2030/31 na Dira 2050. Aidha, Serikali

imekamilisha nyenzo zote muhimu za utekelezaji wa Dira 2050. Nyenzo hizo ni Mpango Elekezi wa Muda Mrefu (*Long-Term Perspective Plan – LTPP* 2026/27 – 2050/51); Mpango wa Nne wa Maendeleo wa Miaka Mitano (*Fourth Five Year Development Plan – FYDP* 2026/27 – 2030/31); Mwongozo wa Kitaifa wa Uandaaji Mipango; Mwongozo wa Kitaifa wa Uidhinishaji wa Miradi ya Maendeleo; Mwongozo wa Kitaifa wa Ufuatiliaji na Tathmini ya Miradi ya Maendeleo (*National Framework for Monitoring and Evaluation of Development Projects*); na Mkakati wa Mawasiliano wa Dira 2050 wa Miaka Mitano 2026/27 – 2030/31.

50. ***Mheshimiwa Spika,*** kufuatia kukamilika kwa nyenzo hizo za utekelezaji wa Dira 2050, kazi iliyo mbele yetu sasa ni moja tu: KUTEKELEZA.

51. ***Mheshimiwa Spika,*** kwa kuzingatia Mwongozo wa Kitaifa wa Ufuatiliaji na Tathmini ya Miradi ya Maendeleo, mafanikio ya utekelezaji wa Dira 2050 na mikakati yake yatapimwa kwa kuzingatia ***viashiria vya matokeo*** (*Key Performance Indicators-KPIs*) kwa kila sekta na sio wingi wa shughuli au michakato ya utekelezaji. Katika kufikia azma hii, Sekretariati ya Tume itajielekeza na kujikita katika kusimamia utekelezaji wa mipango ya maendeleo (*Delivery Bureau*).

52. ***Mheshimiwa Spika,*** ninapohitimisha ninapenda kurejea maelekezo ya CCM kuhusu maendeleo vijijini. Ilani ya CCM ya Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2025 ilibaini kuwa wananchi wengi bado wanaishi vijijini na kwamba kasi ya maendeleo vijijini inahitaji kuongezeka na kupewa msukumo mpya. Aidha, CCM inatambua umuhimu wa

kuimarisha maendeleo vijijini na kufanya vijiji vikue kiuchumi na katika huduma za jamii ili kupunguza wimbi la vijana kuhamia mijini kwa kukuza ajira. Hivyo, kuwakumbusha watekelezaji wote wa Ilani kuzingatia hatua 12 ambazo Ilani ya CCM imeelekeza kuchukuliwa katika kuongeza kasi ya maendeleo vijijini:

i) Kuendelea kuwekeza katika ujenzi wa miundombinu ya barabara na madaraja vijijini ili kurahisisha usafiri na usafirishaji, na kuunganisha maeneo ya uzalishaji na masoko.
ii) Kuanza programu maalumu ya ujenzi wa nyumba bora vijijini
iii) Kuimarisha huduma ya mawasiliano ili kuongeza kasi na kupanua wigo wa matumizi ya teknolojia ya habari kwa wananchi wa vijijini ili kunufaika na fursa zitokanazo na shughuli za uzalishaji kiuchumi na kijamii. Serikali ya CCM itaweka sera za kikodi za kuvutia wawekezaji kuimarisha huduma ya mawasiliano vijijini;
iv) Kuongeza kasi ya kusogeza huduma za msingi zikiwemo maji, afya, elimu na umeme vijijini;
v) Kukuza stadi za maisha na ujuzi miongoni mwa vijana kwa kujenga na kuweka mazingira wezeshi ya ujenzi wa vyuo vya mafunzo ya amali ili kukuza ajira katika kila wilaya;
vi) Kupitia upya mifumo ya uuzaji wa mazao ya kilimo, mifugo, na misitu kwa lengo la kunufaisha wakulima, kurahisisha na kuwezesha mazingira ya kufanya biashara vijijini;
vii) Kuweka mazingira maalumu ya kuvutia ujenzi wa viwanda vidogo vidogo vijijini kwa lengo la kufanya uchakataji wa malighafi katika sekta za kimkakati zikiwamo kilimo, mifugo,

uvuvi, na misitu ili kuongeza fursa za ajira na kupunguza upotevu wa mazao baada ya mavuno;

viii) Kuimarisha usalama wa chakula kwa kuboresha uhifadhi wa mazao, kuwapatia wakulima teknolojia za kisasa za uhifadhi wa chakula, na kuanzisha na kuendeleza kilimo cha mazao yanayohimili ukame na mabadiliko ya tabianchi;

ix) Kuimarisha miundombinu ya masoko ikijumuisha vituo vya ukusanyaji na uongezaji thamani;

x) Kuweka mfumo mpya wa upatikanaji wa fedha vijijini kwa kutekeleza mpango maalumu wa kurahisisha utoaji wa huduma na kutoa mikopo yenye riba ndogo itakayowawezesha wananchi kuwekeza katika kilimo cha kisasa na shughuli za ujasiriamali;

xi) Kupanga matumizi bora ya ardhi, kupima na kumilikisha ardhi kwa wananchi ili kuwawezesha kupata mikopo na motisha ya kuwekeza zaidi katika kilimo, ufugaji, na shughuli nyingine za kiuchumi. CCM itaisimamia serikali kuhakikisha kuwa angalau 60% ya ardhi yote vijijini imepimwa ifikapo mwaka 2030; na

xii) Kuimarisha vyama vya ushirika kimuundo, kiutawala, kiuendeshaji na kirasilimali kama vyombo muhimu vya sauti ya wakulima, wafugaji na wavuvi nchini.

53. ***Mheshimiwa Spika***, hotuba hii inapatikana katika Tovuti ya Ofisi ambayo ni www.popi.go.tz na www.planning.go.tz

54. ***Mheshimiwa Spika,*** baada ya maelezo hayo, sasa naomba Bunge likubali kupokea, kujadili na kuridhia taarifa ya Hali ya Uchumi wa

Taifa kwa Mwaka 2025 na Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2026/27.

55. ***Mheshimiwa Spika***, ninaomba kutoa hoja.

Prof. Kitila Alexander Mkumbo **(Mb.),**

WAZIRI WA NCHI,

OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI.